

Nyíri Tamásra emlékezve

Budaörs egy rövid állomás volt az életében, de hívei máig nem feledték

A filmgyárban dolgoztam, amikor megismerkedtem Nyíri Tamással. Az „Egy óra múlva itt vagyok!” című filmet forgattuk. Volt benne egy jelenet, amiben a főszereplő – Harsányi Gábor – ministránsként próbált megbűjni az őt üldöző Oszlák elöl. A rendező – Wiedermann Károly –, azt kérte, hogy a templomban játszódnó jelenet legyen hiteles. Feltétlenül kérjek fel szakértőt, aki jelen lesz a forgatáson – mondta. Felhívtam az akkor még működő egyháziügyi hivatalt és kértem, hogy ajánljanak valakit. Szinte azonnal megkaptam a nevet és a telefonszámot: Nyíri Tamásét. Egy barátságos hang jelentkezett be: Tessék! Nyíri! Miben segíthetek? Amikor befejeztem mondandómat, arra kért, vigyem el neki a forgatókönyvet. Alaposan meglepődtem, amikor nem egy pap jött ajtót nyitni, hanem egy szikár, feketekeretes szemüveget viselő, kefehajú ember, egyszerű polgári ruhában. Nagyon szigorú ember benyomását keltette. De amikor kezét fogtunk és bemutatkoztunk egymásnak, már más lett a véleményem. Puritán egyszerűséggel berendezett albérleti szobájában ültetett le, tegezett és kávéval kínált. A beszélgetés alatt csapongtunk a témák között. Aztán valahogy rám terelődött a szó. Elmondtam, hogy nemsokára ki kell költözni a csepeli albérletemből, s nem tudom, hová is mehelnék. Egy kicsit elgondolkodott, majd elmosolyodott és azt mondta: Költözz ide! Nem akartam hinni a fülemnek. Kiderült, hogy ő is költözés előtt áll, és házigazdája nagy gondban van, hogy most kinek adja ki a lakást, akiben megbízhat. Jelentkezők volnának ugyan, de fél mindenkitől, mert akkoriban az albérlet nem lehetett kitenni. Vállalom-e, hogy egy hónapon belül kiköltözöm, ha szükséges? Természetesen igent mondtam. Nyíri Tamás vállalta értem a kezességet, s több évig laktam ott. Mivel új lakása nem volt messze, gyakran felkerestük egymást. Névnep, vagy születésnap alkalmából csodálatos társaság jött nála

össze. Bessenyei Ferenc, Béres Ilona, Nagy László, Szécsi Margittal, Szervácus Tibor és Jenő bácsi, az édesapja, Csoóri Sándor, Sára Sándor. Sokat beszélgettünk, vitakoztunk. Két dologról azonban nem lehetett szó: a politikáról és a vallásról.

Ki is volt tulajdonképpen Nyíri Tamás? Igalban született 1920. augusztus 10-én. Most lenne 83 éves. A lexikonok szerint vallásos, polgári szülőktől származott. Apja Nyíri Ede, anyja: Hardtmann Marianna. Az elemi iskolát Igalon végezte és Kaposváron érettségizett. Az egyetemet Olaszországban, Perugiában kezdte még, majd 1938-ban hazajött és beiratkozott a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre. Tanulmányait végül Bécsben a Pázmáneumban végezte. Több nyelven beszélt. A németet már gyerekkorában, a családjában megtanulta. Olaszul a Perugiában töltött évek alatt, angolul és franciául magán-szorgalomból tanult meg. Nemcsak beszélt a nyelvet, hanem ha kellett a tudományoscikkeit is megírta, a felsorolt nyelvek bármelyikén. A papi szemináriumban latinul is meg kellett tanulnia.

Bécsben szentelték pappá a legnehezebb időben: 1945-ben. A németül kitűnően beszélő papot Budaörsre helyezték segédlelkésznek, mivel a régi pap, búcsú nélkül magára hagyta híveit és Németországba menekült. A budaörsiek hamar megszerették. Tamás is beilleszkedett közéjük. 1972-ben írt egy tanulmányt: „Hogyan él a magyar papság?” címmel. Ezzel az irodalmi értékű szociográfiával hatalmas vihart kavart. Sokan még az életét is féltették. Ugyanis ellent mondott minden akkori hivatalos állami és egyházi kinyilatkoztatásnak! Nála nem vált be az a módszer, amit szívesen alkalmaztak az állam és az egyház vezetői, vagyis ha valakit nem lehet meggyőzni, azzal barátkozni kell. Ő még a bíboros kérésére sem vállalt magas közeleti szerepet, így hivatalos jutalmat, kitüntetést soha nem kapott. De 1978-ban

megszervezte a teológiai oktatás levelező szakát. A Magyar Tudományos Akadémia vezetői pedig Nyíri Tamás nagydoktorrá avatásakor vették tudomásul, hogy az addig teljesen száműzött teológiának is helye kell, hogy legyen, a magyar tudományosság berkeiben. Nyíri Tamás professzor, gazdag és sokrétű tudományos munkáját számos, általa is elfogadott vezérelv befolyásolta. Úgy gondolom, nem tévedek, ha ezek közé sorolom az emberi jogot, az emberi méltóságra épülő katolikus felfogást.

Nem kétséges, hogy Nyíri Tamás, talán nemzedékének egyik legsokoldalúbb alakja volt. Ennek köszönhető, hogy minden idősről kérdéshez, némely vonatkozásban pedig az egyetemes magyar szellemi életnek is, maradandó értékét teremtett. Csak két példát ezek igazolásául: 1973-ban, két alapvető műve jelent meg: az „Antropológiai vázlatok” és „A filozófiai gondolkodók fejlődése”.

Ezek azóta is alapvasmányai az egyetemi ifjúságnak. Bátran jelentem ki, hogy ezek a könyvek beépültek a magyar szellemi kultúrába. Nyíri Tamás rendkívül felkészülten írt. A külföldi folyóiratok mellett a VIGILIA publikálta rendszeresen írásait. Itt 1965-ben jelentkezett először egy tanulmányával. Már az első írásainak egyikét – „A klinikai halál és az emberi lélek” – nagy viták követték. Nyíri Tamásnak mindig meg kellett küzdenie a saját igazáért, de méginkább, annak elfogadásáért, és ebben a harcban, ellenfelei, nem mindig a legnehezebb eszközökkel éltek vele szemben. Egyik alapvető írásának azt a címet adta, hogy: „Hiteles kereszténység” (1977) A hitelesség legfőbb kritériumát, a belső továbbfejlesztésben, a világra nyitott magatartásban látta. A keresztény magatartás lényegét pedig, az üzenet helyes értelmezésében. (Homo festívus 1977).

Nincs hozzá felkészültségem, hogy Nyírőről, mint hittudósról és bölcselőről véleményem mondjak, vagy jelentőségét ele-

mezzem. Inkább Nyíri Tamást, az embert szeretném bemutatni. Talán egy kicsit rejtőzködő volt. Nem kereste a nyilvánosságot. Igazi európai tudós volt.

1968-ban iratkozott be a filozófia szakra és 1986-ban megvédte filozófiai nagy doktori disszertációját a Magyar Tudományos Akadémián. Nyolc könyve, számtalan tudományos cikke, tanulmánya maradt utána: és őrzi meg emlékét. Talán egyszer, a dinamikus fejlődő Budaörsön egy utcát, teret, netalán egy iskolát neveznek el róla. Arról a papról és filozófusról, aki a Magyarországról kitelepített híveit elkísérte a bizonytalan végállomásra érkező vonatokon, hogy személyesen meggyőződjön, mi lesz velük Németországban! Sok éve ismertem, de soha nem említette ezt a hőstettét, véletlenül és mástól tudtam meg.

Nyíri Tamás nem élt sokáig Budaörsön: 1945-től 1946-ig. Mégis örökre emlékezetes maradt hívei számára.

1946 őszén meghívták a budai Szent Imre kollégiumába prefektusnak. 1952–63 között Esztergomban, szemináriumi tanár lett. 1963–68 között segédlelkész, Budapest Újjakon. 1968–1969 között a Pázmány Péter Tudomány Egyetem tanszékvezető tanára. 1992-ben, az MTA filozófiai bizottságának alelnöke. Még felsorolni is nehéz lenne, hogy hány helyen volt elnök, vagy elnökhelyettes. 1990-ben megkapta élete első kitüntetését a Széchenyi Díjat! 1992-ben, Apáczai Csere János díjat kapott. A rendszerváltás után, sorra jelennek meg újabb könyvei, aminek eddig nem sikerült kiadót szerezni: „A keresztény ember küldetése a világban”, „Az idők jelei”, „Asztrológiai vázlatok”, „A filozófiai gondolkodás fejlődése”, a „Ki ez az ember?”, „Az ember társadalmi léte”, „Az ember a világban”, „A filozófia lényege, alapproblémái és ágai”, „Alapvető etika”, „Mélylélektan és az atheizmus”, „Freud kultúra elmélete”, „A filozófia története”. Lassan tíz éve, 1994-ben halt meg július 17-én.